

Vychází 1., 10., 20.,
každého měsíce o 10.
hodině.

Expedicí se nachází u
města Pešti na masném
trhu 1. poschodí.

Kdo všeckna čtyry čtvrt-
letí odebere, obdrží pra-
emii.

DALIBOR.

Předplácí se: čtvrtl. 1 zl.
půll. 2 zl., celor. 4 zl.
rak. č. S poštou: čtvrtl.
1 zl. 15 kr., půll. 2 zl.
30 kr., celor. 4 zl. 60 kr.
rak. čísla. Pro státy ně-
mecké: půlletně 1 tol.
20 nov. gr., celoročně
2 tol. 40 nov. gr.

Hudební časopis s měsíční notovou přílohou a s roční praemií.

Odpovědný redaktor :

Emanuel Meliš.

Expedice „Dalibora“ a kancelář pro opisování nachází se nyní „u města Pešti“ na masném trhu 1. poschodí.

Několik nutných slov k slavné městské radě Pražské.

Veřejná kritika nemá nižádným způsobem právo, na obsazení míst nějakého vlivu působiti a má a může teprv buď s dobrým zdáním neb s hanou vystoupiti, když se již definitivní zvolení toho neb onoho kandidata pro to neb ono místo stalo. Nemusíme zvláště podotýkati, o která místa se tu vlastně jedná — jsou to *místa varhanická a chorregentská*.

Jak známo, tvoří funkce varhaníků a ředitelů kůru podstatnou část *služeb Božích* a z té příčiny jsou varhaníci a chorregentové *potřební*, ano v katolickém chrámě *nevyhnutelné* osoby. Budiž nám tedy proto dovoleno, bychom své mínění, týkající se *potřebných vlastností varhaníků a chorregentů* zde projevili. Žádáme-li ze strany varhaníků, by měli *důkladnou znalost* svého nástroje a *hudební skladby vůbec*, je slušné, když od ředitele kůru mimo tyto známosti co možná *jasné pojmutí kusů*, které se dávati mají, *dostatečnou znalost římského ritusu* a z části *latinskou řeč* požadujeme.

Jak dalece varhaníci tito jen všeobecně naznačeným požadavkům vyhovují, podotkli jsme již v těchto listech a není to náš úmysl, by jsme staré lamentace obnovovali. Nemíníme však, že by v celé Praze *skutečně dobrých a čackých varhaníků* nebylo; nikoliv, stává takových a kteří jsou to, je vůbec známo. Též z ředitelův kůru dá se *trojlístek sestaviti*, kterémuž se nic vytknouti nedá; avšak ostatní — myslíme tu obě kategorie — jsou mechaničti, ve věci své se neznající lidé, kteří kostelní hudbu co řemeslo pěstují.

V tak *špatném* ano *bídném stavu* nachází se s malými výminkami kostelní hudba v Praze.

By se tomuto zlu odpomohlo, je rázného zakročení ze strany slavné městské rady zapotřebí.

Jelikož nám zlepšení a vůbec obsáhlá reforma naší kostelní hudby na srdci leží, držíme to za svou

svatou povinnost, *slavnou městskou radu Pražskou* veřejně prositi, by, upravivši školní záležitosti s řídkou rázností a všestrannou obezřelostí, také *chrámové hudby se ujala a především platy varhaníků a chorregentů*, časovým poměrům vyhovujíc, *zvýšila*.

Jak známo, mají varhaníci *ročního platu* u menších farních kostelů *120 zl. stř.*, u hlavních však *160 zl. stř.* Každý varhaník má v běhu roku nejméně *700* funkcí, z ničžto na každou 23 nov. krejcarů co *honorár* připadne. Je to skutečně *skrovná odměna*; neboť o nějakém platu nemůže pod takými okolnostmi žádná řeči býti. A přec *musí varhaník* v nejranějších hodinách *necht prší necht mrzne, v zimě, v letě určitě u varhan seděti*, by si ztrativ více než hodinu času 23 kr. nových vydělal.

Tato okolnost příliš málo láká a je pro toto umění obtížným břemenem. Lidé, kteří výtečnými schopnostmi a uměním vynikají, hledají *výživu v cizině* a tu se dá snadno vysvětliti, že my, ačkoliv škola varhanická čas od času výtečné varhaníky vzdělává, v Praze (vyjma tři výborné) jen docela nuzné a mechanické lidi za *varhaníky* máme, ano lidi, kterým málo na srdci leží, zdaž svou hrou (vlastně dudláním) k povzbuzení zbožného obecnstva přispívají, čili nic.

Tomuto zlu může se též příště odpomoci a kojíme se pevnou nadějí, že nynější slavná městská rada co nejdříve tomu vyhoví.

Neleží to v našem úmyslu, abychom slavné městské radě něco předpovídali, nikoliv; avšak máme za to, že to as v zájmech kostelní hudby bude, když jsme na tyto vady upozornili.

Neméně nutné jest, by se *skromné platy* ředitelů kůru zvýšily. Ačkoliv plat jejich při všech chrámech není stejný, může se přec v průřezu říci, že *chorregentům* samým po zapravení všech výloh (živení chlapců je v tom obsažené) sotva 300 zl. r. čis zbyde, a jak je to též jinak možná? Každý ředitel kůru,

vyjímajíc toliko onoho u sv. Mikuláše, dostává na chlapce zpěváky měsíčně 5 zl. str. a bylo by zbytečné tvrditi, že za tuto částku v nynějších okolnostech sotva *večeři* a *snídaní* opatřiti si možná. Kde zůstane pak *značná výloha na oběd* a v zimě *světlo a dříví*? A co pak se má posléze tam učiniti, kde žádného naturalního bytu, jak to u některých kostelů jest, se nenachází, a kdež chorregent na *byt* pro sebe, svou rodinu a čtyry chlapce toliko 100 zl. dostává? Ano, *Praha stojí* co se placení chorregentů týká, za *mnohými menšími městy* na venkově!

K doplnění těchto smutných okolností budiž ještě podotknuto, že již uplynul čas, kdež rodiče chlapců (zpěváků) chorregentům viktualiiemi přispívali; neboť zamožnější rodiče hledí své děti jinám přivést. Taktéž nejsou časy, kdež ze strany chorregenta bylo malého pokynu třeba, aby se kůr potřebnými dilettanty naplnil!

Dlužno tedy vše dobře rozvážiti. Mnoho se stalo, co by se bylo státi nemělo. Mámeť dobrých avšak více ještě neschopných varhaníků a též ředitelů kůru. Rozprostřeme nade všecko toto závoj zapomenutí; neboť můžeme směle doufati, že přičiněním nového činného zastupitelství hlavního města Prahy i *kostelní hudbě nová epocha* nastane. Za tou příčinou bylo by dle našeho mínění rádně, by se při *obsazování varhanických míst* k tomu hledělo, by se *statní a nadaní lidé do patronatu* přijali, lidé, od nichžto se očekávati může, že se z nich svým časem *řádní ředitelé kůru* státi mohou.

Bylo by tedy žádoucí a poskytovalo by praktických výhod, kdyby se všichni *varhaničtí kompetenti*, dříve než se obsazení predevzalo, veřejné zkoušce podrobili, při nížto by kompetent na *théma*, kteréž mu *ne-stranná komise* předloží, improvizovati musel; neboť tuto vlastnost *musí* a *má* každý varhaník míti.

Rozumí se samo sebou, že by přítomná *dole* v kostele se nacházející komise věděti nesměla, kdo vlastně aneb v jakém pořádku vůbec jednotliví kompetenti na varhany hrají; což by se snadno tak vyvésti dalo, že by si každý člen komise jednotlivé hráče čísly 1. 2. 3. 4. atd. poznamenával a pak by se ukázalo, který z kompetentů pod číslem 1 neb 2 neb 3 neb 4 zname-naných *nejzpůsobilejším* jest.

Jelikož se při *obsazování chorregentských míst* v tom způsobu pokračovati nemůže, musí se tedy hlavně k tomu hleděti, aby se nikoliv křiklounům a machačům s taktovkou, nýbrž řádným a důkladně vzdělaným hudebníkům a známým skladatelům místa taková udělovala, neboť jinak se nedá tak snadno o jejich výtečnosti přesvědčiti.

Konečně budiž nám dovoleno podotknouti, že všecko toto jen skrovným našim míněním jest; avšak že by nás to těšilo, kdyby *slavná městská rada* toto naše dobré zdání laskavě rozvážila a několik *nutných kroků* k potřebné *reformě naší kostelní hudby* učinila.

Takovéto zlepšení aneb tak řečeno rozkvět kostelní hudby v Praze došel by i v jiných českých městech chvalného následování.

Redaktor.

Jan L. Lukes.

Životopisný nástin, podává V. D. M.

(Pokračování.)

Lukes, ač v pilnosti neochábl, dostal přec v prvním běhu tři dvojky, neb dříve nerozuměl jedné a nyní dvěma řečím; výsledek to převráceného vyučování. K tomu přišla ještě ta nemilá událost, že Lukes mnohými kostelními a pohřebními funkcemi zaneprázněn ani vždy školní přednášky navštěvovati nemohl. Doma neměl učitele zvláštního, který by ho byl u vypracování úkolů podporoval a v tom leželo hlavně to špatné prospívání v umění literním. Když Lukes takový mizerný attest panu chorregentu přinesl, měřil ho tento sršícíma očima od paty až ku hlavě a notně mu za vlasy vytahav řekl: „Ty jsi roztomilý student, s takovými známkami měl bych tě již nyní z fundace vyhnat; chci tě ale ještě půl roku pardonovat. Budeš-li ale míti v druhém běhu školním zase takové vysvědčení, nepomohou ti ani všickni svatí, musíš z fundace. I to, že jsi v Brně nejlepší zpěvák, i to ti nepomůže pranic, byť bys i zpíval jak andělíček, tak tě přec vyženu.“ S touto jadrnou explikací ho vustrčil ze světnice a otec Lukesův přišed do Brna na trh, přiložil mu též něco za odměnu na chrám páně. —

Že Lukesovi na dobré vůli k učení nikdy nescházelo, dokázal tím, že v druhém běhu samé primy obdržel, ale i také jednušku v mravech dostal, *záč*, to při všem zpytování svého svědomí až posud říci nemůže. Jen na to se ví Lukes pamatovati, že ho pan katecheta Weiss jednou vyzval, aby ráno po škole šel s druhými školáky, kteří právě kostelní písně zkoušeli, zpívati, což Lukes mu ve vsí pokoře odřekl. Omlouval se tím, že musí domů do kláštera spěchat, kdež ho práce fundační čekají, neb pakli tyto v určitý čas nevykoná, že ho trest nemine. Jen této prožlукlé insubordinací přičítá Lukes tu nešťastnou primu v chování mravném. Ač tato prima v mravech mu u patera Fulgence Süsra trpké výčitky přinesla, nezmínil se tento nic více o vyhnání z fundace.

Za to ale Lukes si umínil, že stůj co stůj při těchto okolnostech více študovati nebude a když otec na to doléhal, že Lukes ve študiích pokračovati musí, opustil tento Brno, nemaje kromě kusa chleba ani halíře v kapse a táhl ke Kroměříži s tím pevným úmyslem, že se bude, nechť je to kdekoliv, nějakému řemeslu učiti.

V Kroměříži se Lukes sem tam poptával, jestli by u někoho do učení vstoupiti mohl; jaké řemeslo, tomu bylo v jeho desperátní situaci docela lhostejné. Poptávka ale byla marná, neb Lukes byl, jak mu mnozí mistři řekli, k namahavé ruční práci ještě příliš útlého těla, a proto byla jeho prosba všudy odmítnuta. Šel tedy na zdařbůh do Olomouce a když i tu marně po vyřknutém cíli se snažil, obrátil se zase k Brnu. Do kláštera více nešel, ač jak pozděj slyšel, byl by ho pater Fulgens milerád zase na milost přijal, neb jeho odejitím ztratil kůr tak výdatnou sílu, že nebylo tu žádného druhého, který by jeho zpěv a hlas jen poněkud byl mohl vynahraditi. Ta trpká zkouška, kterou Lukes na své Kroměřížsko-olomoucké cestě zakusil, neb často s hladem zápasil, nezlomila ale nikoliv jeho úmysl, umínil si, že proto přec študovati nebude a byl pln naděje, mysle, když se to nezdařilo v těch dvou městech, že se mu to podaří jinde. Zaopatřiv si čerstvé prádlo a nové boty naměřil přímo k Vídni, kamž za pět dní přiklusal. Ale tu teprv zkusil, zač je toho loket. Průvodčí list neměl, byl tedy pořád v ouzkostech, že přijde s policejní stráží do nebláhného přátelství, hlad ho moril nesmírně; nemaje ani halíř v kapse, nemohl tedy ani na stravu ani na nocleh v hostinci pomysleti. Seděl na břehách Dunaje ve dne, a v noci šel do prastru na procházku. Když Lukes jednoho dne u Dunaje nad svým trudným osudem přemýšlel, tu se k němu maně přidružil jeden učeň, který práce do Leopoldova nesl a od toho se Lukes dozvěděl, že v předměstí Fünfhaus je u jednoho soustružníka místo pro učně uprázděno. Lukes se jak blesk sebral a toho nadřečeného mistra jmenem *Wintera* vyhledal, kdež i skutečně do učení přijat byl. Všichni v domě ho měli pro jeho úslužnost a zdvořilost velmi rádi a i k práci se stavěl šikovně, tak že mu mistr do očí řekl, že se na něj těší, neb dle toho co vidí, že bude na nejděle za rok jak každý dobrý tovaryš již pracovati. —

Z Vídně teprv otec Lukesův se dozvěděl, kde jeho syn jest a jakého živobytí si tam hledí. Nemaje žádného pokoje, chvátal za ním, a vytrhnuv ho z učení, táhl s ním pěšky až do Oustí, mnohokrát mu opakující: „Když ty chceš dokonce ty rozličné lahůdky řemesla okusiti, a když myslíš, že je to lepší jak študovati, tak se to stane doma, ty budeš nyní *mým* učněm a budu vidět, jak ti ten suchý chleba a ty mozole k to-

mu budou chutnati. Lukes začal tedy tkalčiti a v letě všecky polní práce konati a to s takovou pilností a horlivostí, že až po dnes jeho staříčkový otec ho nade všechny své syny, co se neunavnosti a vytrvalosti v práci týká, co pravý vzor vychvaluje. — Tak trávil Lukes celé tři léta v domě otcovském, jsa dílem řemeslem, dílem hospodářskými pracemi zaneprázdněn. Z počátku svého doma pobytí nechtěl Lukes ani knihu viděti, tak bezpříkladně se mu zošklivily. Jen poznenáhla se tento odpor mírnil a *české knihy* to byly, které opět lásku k vědám v něm roznítily a ho k dalším študiím pobouzely.

(Pokračování.)

Z Maňkovky, v gub. Kijevské (dne 10. října 1861).

(Dopis původní.)

(Ign. Kolečovský. — Kostelní hudba v Niměrově. — Čeští hudebníci v Rusi.)

Dopis z Maňkovky! Divíte se? Nu, nedivte se; neboť v kterém koutě světa nebylo by Čecha hudebníka. Avšak zde jich je více než jeden, a z té příčiny podám Vám zprávu o Vašich krajanech. Předně musím se zmíniti o zdejším vojenském kapelníku panu Ignáci *Kolečovském*, bratru to výtečného skladatele Zikmunda *Kolečovského* v Praze. Pan Ig. Kolečovský je sice vojenský kapelník; avšak jeho velké vlohy, láska a náklonnost k hudbě kostelní jsou velké a nezvratné. O jak šťastným se cítil, když ještě v *Niměrově* v Podolsku hudbu kostelní řídil. A jak opojen byl tamější lid, když zbožným zvukům vedením jeho naslouchal. Od r. 1853 až 1857 provozoval tam zdařilé a vybrané skladby kostelní. Naslouchali jsme tam *mším* od Aiblingra, Brema, Elsnera, *Führera*, Kemptera, Lachnera, Donata, Müllera, Neukomma, Otta atd., pak *gradualiím* a *offertoriím* od Brosiga, Elsnera, *Führera*, Kemptera, Donata, Müllera; dále při malých mších responsořiím od Kemptera, Meyerhofra a při velkých od Neukomma. Byliť jsme zaníceni touto výtečně řízenou hudbou, avšak čím dále tím více zdokonaloval p. Ig. *Kolečovský* svěřenou mu hudbu chrámovou, při čemž mu několik jeho šlechetných krajanů Čechů napomáhalo. Že pan *Kolečovský* i skladby svých rodáků Čechů provozoval, slušno k jeho chvále podotknouti. Tak slyšeli jsme v den Nanebevstoupení Páně kromě mše od Štěp. Stockera do G Cis. I. *graduale* („Ascendit Deus in jubilate“) od Rob. *Führera*; na svatodušní svátky mimo mši od K. Kemptera — *offertorium* (Confirma hoc Deus) od Karla *Černého* (op. 138) a na Boží tělo *druhou mši* od světoznámého Vác. *Horáka*, pak *graduale* do A (Oculi omnium) od Frant. *Láblera*. Poslední slav-

nost byla velkolepá; neboť více než 15000 lidí bylo přítomno. Oltáře, u nichžto se zpívalo, byly krásně ozdobeny a uspořádány. První oltář byl v zahradě u hraběte Potockého, a tu se zpívalo „O salutaris“ od Karla Černého (op. 318), druhý u paní Neumannové, kdež jsme slyšeli „Pange lingua“ od Kemptera; třetí byl u paní Stępowské, kdež se „Ecce panis angelorum“ od Ig. Kolečovského provozovalo a čtvrtý oltář byl konečně u pana prof. Kaczerowského, kde se Elsnerovo „O sacrum convivium“ zpívalo. Na konci dávalo se slavné „Te Deum“ od Roberta Führera. Všechny tyto skladby byly vedením Ig. Kolečovského přesně a zdárně provedeny. Při této příležitosti nesmím opomenouti, jak mše V. Horáka obsazena byla. Soprán zpívala panna Ludmila Lopáková, kteráž krásným, čistým a mocným hlasem vynikala, neméně líbil se pěkný hlas panny Alexandriny Kurziánské, kterážto jakož i předěšlá zpěvu u Ranconihovo se učily. K těmto solistkám přidružila se třetí, totiž panna Aninka Kaczerovská, dcera profesorova, jejížto hlas je sice slabý, ale čistý. V chóru zpívaly paní Openmannová, doktorova; paní Strzymińska a její dcera Olimpia. *Alt* zpívaly p. Karolina Hübschmannová, p. Tekla Lewiczcká, p. Žof. Zahorodcká, p. Karolina Korzeniecká. *Tenor* zpíval kapelník p. Václav Pleva, p. Josef Kraják a p. Josef Weniger, všichni to Čechové. Solo v chóru prof. Antonikowski a doktorové Opermann a Walicki. *Bass* zpívali prof. Hübschmann, Theodorowicz a Przygodski, kterýž poslední zdárné kusy taneční skládá. Solo v chóře přednášel Babinski a Janowski. Orkestr sestával z 3 prvních, 3 druhých houslí, 2 violy, 1 cello, 1 kontrabass, 3 fletny, 2 klarinetty, 1 fagot, 4 křídlovky, 2 lesnice, 3 trouby, 1 posoun, bubnya varhany. Poslední nástroj našel v pánu Skřivanu, Čechu, jenž pod R. Führerem školu varhanickou absolvoval, důkladného varhaníka; neboť svou výtečnou hrou jakož i svým dobře promyšleným preludováním zbudil pravou sensaci a lidé pravili, že varhany sám anděl hraje. Konečně musím se zmíniti o krásném zpěvu našeho krajana, kapelníka p. Landvera, jenž solo v graduale od Láblera velmi cituplně přednesl na cello. Jakou práci si pan Ign. Kolečovský se mši touto vzal, svědčí to, že držel na ni nejméně 30 zkoušek s Poláky; u Čechů to ovšem nebylo třeba; neboť již po první zkoušce šlo to výborně. Ze stručného tohoto nákresu vysvitá, že hudba kostelní v Niměrově pod Ig. Kolečovským utěšeně zkvitala a zvláště na větší svátky přičinil se horlivý tento kapelník vždy něco zdárného provésti. Nestačit ovšem v Daliboru místo, bych Vám ty nejdůležitější produkce uvedl; avšak budiž mi ještě dovoleno, promluvit o slavnosti Nanebevstoupení panny Marie, při kteréž příležitosti se mše od J. G. Otta (op. 5) pro 3 hlasy a offertorium „Assumpta est“

od Rob. Führera dávala. Při jiné příležitosti slyšeli jsme „Graduale do Es“ od našeho V. Horáka (O Maria, virgo pia), v němž se kapelník Pleva vyznačil. Na den dušiček řídil naposled p. Kolečovský v Niměrově. Dávalo se rekviem od Esta čís. 5, od Ig. Kolečovského instrumentované a kostelní zpěvy „Ne recorderis“ od Vincence Maška a „Animas fidelium“ od Albina Maška, kteréž je vloženo do repertoria od nebožtíka Piče. Myslím, že jsem dostatečně vylíčil činnost horlivého p. Kolečovského, jenž v Niměrově velké lásky, úcty a vážnosti požíval. Avšak nejen hudbu chrámovou, alebrž i hudbu komorní pěstoval v Niměrově p. Ig. Kolečovský s panem kapelníkem u hraběte Potockého. Třikrát za týden dávala se kvintetta, kvartetta a tria. Pánové Skřivan a Hofmann hráli piano, a p. Kolečovský violu. Přednášely se skladby od Mozarta, Beethovena, Haydna, Hummla i Onsova atd. Konečně podávám ještě stručný seznam českých hudebníků, kteří zde v Rusi žijí. Především jmenuji vojenské kapelníky a sice: Františka Pejřka, roz. v Nepomuku, V. Landu, Václava Kunze, Bernarda Voigta, výborného klarinetistu a žáka nebožtíka prof. Farníka, Jos. Krtegiusa, virtuosa na lesnici, Alojse Klumpara, Václava Plevu, Jana Prochásku, Františka Strobacha, kteřížto všickni jsou s tělem a duší Čechové. Mimo tyto kapelníky uvádím pana Skřivana, žáka varhanické školy pod R. Führerem, jenž je rodem nedaleko Budějovic. Pan Skřivan nachází se nyní v Oděsse, kdež se mu velice dobře daří, neboť je sám pánem domácím. Josef M. Weniger, dobrý tenorista a pianista, je rodem z Králové Hradce; Josef Kraják je dobrý zpěvák a učitelem hudby v Kijevě; Frant. Hermann, dobrý varhaník, žák varhanické školy v Praze, je hledaným učitelem ve Winicy, pak Antonín a Josef Stelein jsou dobří houslisté, roz. z Nové Paky.

František Josef Andrlé.

Novela ze života českého hudebníka.

(Pokračování.)

„Odpusťte mi, že jsem se k vám vedral — ale vaše housle přivábily mne neodolatelně. Odkud pochází tento jejich zvuk? — o naučte mne znáti to tajemství?“

S těmito zprudka pronešenými slovy vstoupil Josef Andrlé k otci a k dceři do pokoje. Stařec vyskočil a přitiskl pudovitě své housle na sebe, Lea hleděla upřeným zrakem polo uleknuta polo zachvácená na jinocha — jak krásný byl přece nyní u svém vytržení! —

„Prosím vás, smilujte se nade mnou, vyučujte mne — vždyť jsem zámožný, zaplatím vám, co budete žádati!“

„Tři dni tu teprv bydlím, chtěl jsem si odpočnouti od toho vandrovního života a ani více vyučovati ani více hráti. Chováte-li ale takovou velikou lásku k hudbě, chtěl bych vás přece vyučovati, aspoň tolik co sám umím, ačkoliv toho moc není.“

„Naučím se na svých houslích také tak zpívati, jako vy jste právě pěl na svých.“

„To asi sotva, mladý muži, neboť moje housle jsou pravý podiv, jsou to pravé Amátky.“

Josef díval se chvíli s pohledem plným úcty a žádosti na nepatrné housle. To tedy byly pravé Amátky? *) Jak často již slýchal o těchto drahocenných nástrojích.

„Není takových houslí už více k dostání?“ tázal se po přestávce.

„O jsou ještě mnohé Amátky ve světě, avšak sotva by které jiné tak zpívaly jako tudy.“

Mladík hluboce si povzdechnul, odstranil se a vypravoval pak krátkými slovy historii svých hudebních studií. Po dlouhém umluvení ustanovili se konečně oba mužové na tom, že Josef každého večera, místo co by do lesa šel, sem přijde a hodiny své tu brátí bude, neboť aby starý Andrlé k řádnému vyučování ve dne přivolil, na to nebylo k pomyšlení. K štěstí měl Josef co syn bohatého muže, dosti dobré kapesné, od jehož užívání jenom matce úcty klásti potřeboval a tím si zaplatil vyučování u starého žida. Když konečně unešení toto k spokojenosti obou stran se ukončilo, odešel jinoh, lehce pozdravujíc — avšak ne domů; srdce bylo mu příliš plno, hnalo ho to do milého mu lesa! S divokou radostí vrhnul se do trávy a snil v ní až do rána. — O čem asi snil? O čarokrásných židovčiných očích? — O nikoliv — o divuplných Amátkách. — Děvčete si sotvy povšimnul.

Starý žid Izák nebyl právě umělec, alebrž divoce vyrostlý přirozený virtuos se značným nadáním. Vedl tulácký život, postavil a strhl stany, a bez přestání semo tamo se potloukaje, nechával své housle brzy při veselých brzy při smutečných slavnostech zavzníti. Co malý hoch táhl jednou po dlouhý čas s jakýmsi houslistou druhé řady po světě, proukázal mu z lásky k hudbě

nejobětavější služby, sdílel s ním nouzi a bídu, přiučil se ale také u něho prvním počátkům houslové hry! — Tento jeho pán a přítel umřel ale na prsní chorobu a zanechal mu své Amátky a odevzdal mu je v posledním okamžiku svého života s požehnáním. Izák považoval tyto housle povždy za největší své jmění. Chránil je jako své jablíčko a nedal je nikdy pryč od sebe, ano byl by později raději ženu a děti opustil než tyto své drahé potěšitele. Nechaly ho všecko snést, všecko mu vynahradily; byly mu jeho životem, jeho blažeností. Když věrná jeho choť Rebeka zemřela, zapěl on jí na ty housle nejklivější uarličí žal, pak vzal dcerušku svou na ruku a odebral se pryč z toho místa, vloživ starost o pochování do jiných rukou. A přišly-li pak dni, kde sám hladověl, aby své dítě nasytiti a ošatiti mohl (a takových dní nebylo z počátku málo), tu sednuv si se svými Amátkami do nějakého kouta a vyluzoval z nich zvuky, nad kterýmiž na všecken hlad zapomněl. Hrával často tak dlouho, až již zemdlel, ale i tu neopustily jeho ruce krk houslí. V noci spočíval tento klenot před ním na příkryvce jeho chudobného lože a zmocnily-li se ho někdy ony bolestné prsní křeče, které, čím více stárnul, tím častěji a trapněji na něj přicházely, tu vystrčil vyzáblé své ruce a smyknul zvolna přes struny, dotknul se kobyly a zátočky a — trpěl dále, aniž by si stěžoval.

Lea, jeho krásné a milované dítě, byla od dávna již na to zvykla, patřiti na jeho Amátky s jakousi pobožnou ostýchavostí a vážností. Housle, kterýchžto dotknouti jak živa si netroufala, zdály se jí býti dílem života a duše jejího otce. Poslouchala s pravou pobožností na každý zvuk toho podivného nástroje, a každý našel cestu k jejímu srdci. Zavzněl-li někdy u prostřed v noci onen čarovný zvuk z jejího otce komůrky a táhl-li se třesavě skrz Leinu malou ložnici, přijala ona jej vždy radostně do svých panenských snů a vypředla jej zde dále, až z něho povstal široký, tiše se vlnící proud, do jehož znějící hloubky pak sama blaženě se pohroužovala.

Od toho času, co krásný Josef otcovým žákem se stal, přijaly Leiny sny poznenáhla jinou tvářnost. Bývala obyčejně jeho vyučovacím hodinám přítomna, odevzdávajíc se, v přesvědčení, že ani učitel ani žák si jí nevšimnou, s duší a se všemi smysly nebezpečnému potěšení, dívati se, kterak rozkošná světla a stíny náruživé duše na nejkrásnějším mužském čele se mění.

(Pokračování.)

*) Housle z továrny rodiny Amati v druhé polovici 16. století v Kremoně.

Feuilleton.

Z Prahy.

Opera. Sotva že se pohostinské hry sl. Artotové ukončily, potkali jsme se v repertoiru s dosti zajímavou novinkou — operou to „Faust a Markéta“ od Belgičana Gounoda. Gounod osvědčil se v tomto chvalném a dosti zdařilém dílu co rutinovaný a v tajnostech musikálně dramatických efektů zasvěcený skladatel. Dílo toto je ve všech částech promyšlené, ano je to dobře vypočtená práce, kteráž na každý způsob vítězství oblíbenosti dosáhne. Až dosud nejsme ještě s to, bychom říci mohli, že by obecenstvo první obě představení Gounodova „Fausta“ se zvláštní oblibou bylo přijalo, ačkoliv nejen hudebními nýbrž i dekoračními krásami dostatečně oplývá. Jmenovitě překvapí každého proměna zahrady Marketčiny do orientalského paláce, jakož i proměna žaláře do výjevu vysvobození. Všeobecně budiž zde ještě podotknuto, že hudba, ačkoliv od Francouze pochází, málo francouzského charakteru v sobě má; nýbrž že se spíše o díla Meyerbeera, Wagnera a Mendelssohna (zde zvláště při kadencování a vedení melodie) opírá. Budeme míti ještě dosti příležitostí, o tomto zajímavém díle promluvíti a pročež pro nynějšek připojíme, že obsazení vyjímouce p. Kréna (Mefisto) a p. Bernarda (Faust) a sl. Mikovou nebylo dobré a jmenovitě nemohla sl. Grabingrova se svým hlasem a svým již známým, nepravým smýkáním postamentu proniknouti. Po „Faustu“ dávala se v neděli „Němá z Portici“ se známým již obsazením. r—r

— Beseda, která se dne 20. října k oslavení císařského diplomu v sále na Žofíně dávala, byla v skutku velkolepá. Uspořádání její od panů škol. rady Wenziga, Dra Grégra a Dra Jeřábka bylo výborné a vyhovělo všem přáním a požadavkům. Sál byl skvostně okrášen a vynikal vkusnou úpravou. Nejprve odbýval se koncert, v němž se pánové: Lukes, Pisařovic a Strakatý, pak ochotná slečna z Ehrenbergu zúčastnili. Jak náš miláček p. Lukes národní písně zpíval, nemusím podotýkati, neboť jeho výborný přednes těchto domácích plodů je dokonale uznán; avšak musím se o tom zmíniti, že p. Lukes píseň Škroupovu „Za dnů mladosti“ místo ochuravělého p. Reichla a vista beze vsí přípravy tak mistrně přednesl, jako kdyby ji drahý čas již študoval. Též píseň Moravskou od Kamenického zpíval pan Lukes mistrně a dosáhl nekoněčné pochvaly. Taktéž dosáhla slečna Ehrenbergova krásným přednesem do češtiny přeložených písní od Krebsa a Ricciho bouřlivého potlesku. Litujeme jen, že si nadaná umělkyně žádnou původně českou píseň k této příležitosti nevybrala. Mámeť již mnoho nových a krásných písní na př. Nápravníkovou „I šepce kvítí“, která by se velice pro ni hodila. Pan Strakatý zpíval „Kovářskou“ s velkým úspěchem. Velké pochvaly dosáhl pan prof. Jul. Pisařovic cituplným a obratným přednesem fantasie na české národní písně pro klarinet. Sbory vedením kapelníka pana Mayra šly dobře, toliko sbor „Těšme se blahou nadějí“ byl by při ráznějším a v jistých místech urychleném přednesu většího účinku zbudil. Na to nastal tanec. Mezi přítomnými viděli jsme naše výtečníky: Palackého, Riegra, Braunera, Wenziga, Zeleného atd.

— Náš rodák, pan J. J. Abert, skladatel opery „Anna Landskronská“, stane se, jak se praví, druhým kapelníkem u dvorní opery v Stuttgartu. Prvním kapelníkem je tam, jak známo, pan Eckert.

— P. Václav Krolmus (Sumlork), známý sběratel starožitností, zemřel dne 24. října. Mimo jiné vydal P. Krolmus 13 sešitů staročeských pověstí, zpěvů a způsobů.

— Nadaný básník p. Vojt. Šmilovský pracuje nyní na třech vlasteneckých malých oratoriích, k nimžto si látky z doby husitské vybral, kterážto se buď sama o sobě neb z nížto se jen jedna část provozovati může. Každé toto malé oratorium bude obsahovat mužské a ženské sbory, sola a opatřeno bude instrumentací. Hudbu k této trilogii bude náš činný komponista, p. Lud. Procházka skládat. Že toto podniknutí je důležité a praktické, vysvítá z toho, že tam, kde se zpěvácký spolek nachází, takové oratorium se bude moci provozovati.

— Páni ředitelové zpěv. spolků, kteříž historická jakož i statistická data o svých spolcích panu Lud. Procházkovi, jenž úplný seznam jejich sestavuje, až dosud nezaslali, žádají se uctivě, by co nevidět takové seznamy buď p. Procházkovi neb redakci Dalibora zaslali, by se konečně řádný a úplný seznam všech českých spolků, jejich ředitelů atd. sestaviti a uveřejniti mohl.

— Pražský spolek hudebních umělců, stojící pod záštitou J. O. pana Arnošta Františka de Paula, říšského hraběte z Waldšteina, uspořádá ve čtvrtek dne 7. listopadu 1861 dopoledne o 11. hodině ve farním chrámu rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou výroční slavnost smuteční za své v Pánu zesnulé vysoké protektory, místoprotektory, čestné a činné údy. Provozovati se bude: Requiem od Leopolda Měchury.

— Hlahol. Stvrzením slavn. místopředsedství jest konečně český zpěvácký spolek „Hlahol“ v život uveden, kterýmž hudebnímu našemu ruchu zajisté nemalý činitel přibude. Zpěvácký spolek „Hlahol“ postavil sobě za úlohu pěstování zpěvu mužského, hlavně sborového, však i solového, by nadaným jednotlivcům příležitost dalšího vzdělávání byla poskytnuta; dále pěstování vzájemnosti mezi zpěváckými spolky československými, podporování uměleckých snah jejich a vzbuzování jednotného vědomí všech spolků; by se literatura zpěvu co možná rozvinula, bude vypisovat ceny, a pro venkov nejnovějších rukopisů mít vždy pohotově; dále uspořádá „Hlahol“ svým údům stále zábavy, jakož i veřejné koncerty a výlety. Kdož tedy přátelé českého zpěvu a příjemné, srdečné zábavy jsou, vyzýváme k přistoupení k „Hlaholu“ buď co zakládající, nebo přispívající údobí. Zakládající údobí platí co vkladné 10 zl. s ročním příspěvkem 5 zl.; přispívající co vkladné 5 zl. s ročním příspěvkem 5 zl. Přistupující nechť se hlásí v administraci „Národních Listů“ s udáním jména, bytu a stavu. Práva a povinnosti každého úda lze ze stanov spolkových poznati, kteréž se každému při vstoupení doručí. Kdožby z pp. zpěváků ještě při-

stoupiti chtěl, necht se přihlásí u výboru v každotýhodní schůzce spolkové v pátek o 8. hod. v sále u arcivévody Štěpána na Sv.-Václavském náměstí. Valné skromáždění, v kterémž se bude definitivní výbor voliti, bude ještě zvláště vypsáno. Prozatimní výbor zpěváckého spolku „Hlaholu.“

Z Berouna. (Pozvání k besedě). V neděli dne 3. listopadu uspořádáno bude zde přičiněním šlechtěného šk. rady pana Wenziga hudební, deklamatorní a taneční beseda ve prospěch pohořelých Vražských, v nížto pánové Lukes, Heller, Procházka a Přerhof účinkovati budou. Program je následující: „Deerám českým,“ sbor od Görnera. 2. Národní písně, zpívá J. L. Lukes. 3. Deklamace, přednáší Přerhof. 4. „Nevěrný milý,“ sbor od Vašáka. 5. Pieca pro piano, od Chopina a „Lovecká“ od Procházky; přednáší Procházka. 6. Deklamace, přednáší Přerhof. 7. „Moravská,“ od Kamenického — národní písně; zpívá Lukes. 8. „Staročeská,“ sbor od Škroupa.

Z Boleslavi. (Produkce.) Zpěvácký spolek zdejší odbýval po dlouhé přestávce zase jednou veřejnou produkci. 20. říjen byl však pro návštěvu zábavy této nešťastný den proto, že v městě našem posvícení se slavilo. Návštěva nebyla proto tak četná, jak bychom byli přáli neb každý slaví den ten rád v kruhu domácím s přátely a známými přespolními k této slavnosti pozvanými. Bylo to tím více k politování, proto že program zábavy této vyhověl požadavkům rovnoprávnosti a také co se do ceny přednesených čísel dotýče, velmi dobře sestaven byl. Bude to voda na mlýn mnohého odrodilce a protivníka dobré věci, jenž slabší návštěvu produkce této připíše tomu, že jen dva sbory německé přednášeny byly. Dostačí to však věru pro město české jako jest Boleslav a nevíme, jestli se v každém městě německém v této míře vyhovuje nárokům češtiny?! Sbory německé však byly dobré, ano jeden velice zajímavý a klasický, pročez nemáme ničehož proti tomu, seznámíme-li se na takový způsob s plody hudebními sousedního národu dobrými a ušlechťujícími. Ze sborů slyšeli jsme „Na Prahu“ od Veita, „Kalino ty milá květino“ od Vašáka, „Kadrillu z národních písní“ od Kerna a ráznou „Kovářskou;“ z německých pak: „Die Ehre Gottes“ od Beethovena a „Schlosserlied“ od Jul. Otta. Zpěváckému spolku musíme všecku chválu vzdáti, že veškeré sbory přednesl velmi dobře, ba dílem výtečně. Ze solových písní pak slyšeli jsme: písně od Pivody a národní písně, jež dílem pan Vecko, dílem slečna S. ku spokojenosti zpívali. Doufáme, že zpěvácký náš spolek ničím odstrašiti se nedá od chvalného počínání svého, zvláště co se dotýče rázu národního a slušných požadavků obyvatelstva českého města Boleslava mladého a okolí jeho. Dělal i v tom ohledu v krátkém čase vši chvály hodných pokroků. Doufáme, že v tom pokračovati bude.

(+) **Z Heřmanova Městce.** (Zastaveníčko.) V pondělí dne 21. října 1861 v předvečer slavnosti narozenin Jeho Osvícenosti knížete pána Ferdinanda Kynského z Chynic a Tetan, zpívalo se 9 sborů ve velkých, jasně osvětlených komnatách krásného zámku v Heřmanově Městci. Učitel na hlavní škole p. Steinich

sezval místní zpěváky, i požádal Chrudimské, Pardubické, Choltické i jiné údy zpěváckých spolků a sborů, by tento večer důstojně oslavili. Protož odpoledne dne 21. října se sjížděli a scházeli zpěváci z vůkolí do známého dobrého hostince p. Pivničky v Heřmanově Městci, a po srdečném uvítání a bratrském pohovoreni počala zkouška, načež se vše ubíralo k zámku. Sbory se následující provozovaly: „Ať žije!“ zastaveníčko od Jelena, „Náš český zpěv“ od Vogla, kteréž sbory významný tenorista p. Ant. Kopecký, farář z Choltic, řídil. Následující 4 sbory řídil p. Frant. Janda, ředitel zpěv. spolku Pardubického: „Utonula“ od Křížkovského, „Cikáni“ od Vogla, „Já jsem Slovan“ od Vašáka a „Dlouho buď zdráv“ od Jelena. Učitel p. Steinich dirigoval: „Na vlast“ sbor od Jelena a „Das ist der Tag des Herrn!“ od Kreuzera. Kníže pán byl vůči hledě zastaveníčkem tím mile překvapen a nad tím velkým davem vybraného posluchačstva potěšen, přijal a oslovil zpěváky velmi vlídně, chválil zpěv a vyžádal sobě 3. kus k opakování. Od koho to as byl? — Inu! arcit od našeho proslulého moravského Křížkovského, naše překrásná melodická „Utonula.“ Pak následovala skvělá hostina, při kteréž se volaly přípitky: „Ať žije kníže pán! — Ať žije celá jeho rodina! — Ať žije zpěv. spolek Pardubický! Ať žije zpěv. spolek Chrudimský!“ načež vyvolal na vzajem p. Janda z Pardubic: „Ať žije český zpěv. sbor Heřmano-Městský,“ což hlučně opakováno bylo. — Byl to věru jeden utěšený večer, a zase jsme poznali, že ušlechtilý zpěv chovákou zelnou moc v sobě a že každého buďsi šlechtic buďsi služebník, zná mocně rozjariti, uchvátiti. Tehdáž, buď i drahý náš čas vůbec pospolitému zpěvu věnován, zvláště ale našim roztomilým českým čtvero zpěvům! —

Z Hlinska, 21. října. Známkou probuzenosti a uvědomělosti národní jest dojista stavení důležitých dob, oceňování důstojné velkých snah výtečníků. Zajisté potěšno za doby naší jest sčítavati úkazy tyto v milé naší vlasti, jsou to pevné a nezvratné důkazy, že žijeme a že chceme žíti. Důležitý zajisté jest nám 20. říjen co výroční památka našeho vzkříšení, i u nás došel důstojného oslavení. V chrámě byla slavná mše s Te Deum. Veškeré skladby přispěly značně ku povznesu celé slavnosti. Chrám byl lidstvem nabit, přítomná byla městská rada. Večer uspořádána beseda u „zlatého lva.“ Slyšeli jsme zdařile provedené skladby od Zvonaře, Vogla, Pivody a Javůrka, p. A. V. výborně Pivodovy písně přednášel. Pan A. v dlouhém proslovu rázně líčil utrpení naše i význam 20. října a doby naší pro národ náš. Po proslovu povolána výtečníkům našim a dárci diplomu sláva. Sl. Ad. rozmarně přednesla „To se nesluší,“ zdařile a promyšleně p. Št. „Sedláka na biliaru“ a „Vysloužilce“ provedl. Velezdařilá báseň: „Pohádka o zakletém princí“ p. A. přednesená dosáhla obecné oblíby. Mimo to se zúčastnil též 80letý samouk p. Fr. Dřevíkovský v přednášení. Co zvláštnost musíme podotknout, že krásná pleť u slavení dne tak vznamného se vyznamenala velikou a nevidanou pasívností. Úkaz ten nás překvapil, nemyslíme však, že by to byl plod či úkaz vítězství zpátečnictví.

Z Vodňan. (Mše Veitova.) Již dávno čítám listy Vaše, ale dosud jsem se žádné zprávy hudby se týkající z města našeho nedočel, ač se zde mnohá věc provozuje, již jsme zvykli jen ve větších městech slý-

chati. Tak se zde provozovala dne 20. října velká mše do D. dur od Veita, která v celku dosti skvěle vypadla a k oslavení toho dne velmi dobře volena byla. Díky za to řediteli kůru p. Hynk. Jelínkovi. Na večer byla otevřena hudbou a zpěvem první zimní beseda. Hudbu si zařídili údové zpěv. spolku ze svého středu sami, a již prvním svým vystoupením společnost takřka okouzlili. — Když byl zapěl zpěv. spolek píseň národní „Kde domov můj“ — provolal zdejší purkmistr p. Ant. Skalický slávu J. V. našemu nejm. králi za udělení diplomu od 20. října 1860, a p. V. Cába, učitel na klavírní škole, slávu „naší statné pravici v radě říšské,“ což celá společnost s nadšením třikráte hřmotně opakovala. Očekávali jsme také, že bude město na večer osvětleno, ale nepřišlo k tomu, proč, prozatím nevíme; víme ale mnohé, o čem bude-li toto laskavě přijmuto, budoucně více podati hodláme. —

Berlín. Král Pruský udělil dvornímu kapelníkovi Meyerbeerovi královský korunní rád 2. třídy.

Lipsko. Nedávno prodléval zde mladý nadaný žák Bedřicha Kittla a Alexandra Dreyschocka p. Leopold Lion z Prahy. Co pianista dosáhl již dosti vysoký stupeň dokonalosti a zaslouhuje též co skladatel povšimnutí. U našeho krajana prof. Moschelese hrál pospolu s koncertními mistry A. Dreyschockem a Davidovem trio vlastní komposice, kteréž spůsobnost a talent jeho dotvrzuje. Koncertní ouvertura, s kterouž zde pan Lion za předešlé saisony ve veřejnost vstoupil, byla jak od obecnstva tak od kritiky příznivě přijata. Mladý umělec odebral se odtud do Berlína. — V třetím koncertě „Gewandhausů“ přednese p. Karel Davidov, člen téhož orchestru, své koncertní allegro pro cello a pak fantasií na Schubertův valčík od Servaise. — Albert Czerwinski vydá co nevidět u J. J. Webra zde „Dějiny tanečního umění“ s 33 vyobrazeními a s 9 starými tanečními melodiemi.

Londýn. Paní Jenny Lindová vystoupila dne 22. října opět veřejně v koncertu a zpívala v oratoriu „Eliáš“ od Mendelssohna. Že tento Švédský slavík velkého nadšení zbudil, netřeba podotýkati.

Paříž. Co nevidět přijede sem známý virtuos na housle a cestovatel p. Miška Hauser, by zde několik koncertů uspořádal. V letě koncertoval v Itálii a v posledním čase v Mohuči. — Král italský J. M. Viktor Emanuel zvolil mistra J. Rossiniho za člena Savoyského řádu měšťanských zásluh s ročním platem 600 Lir. — Offenbachova nejnovější operetka „Lekárník a kadeřník“ (text od Frebaulta) je velmi zajímavá novinka, kteréž se obecnstvo smáti musí. Obsah je tento: Jednou žil lékárník, jenž ve svém hloupém synku farmaceutické genie viděl. Mladý lékárník vynášed nový system o krmení pijavek a napsav o tom učené pojednání, odejde do Paříže, by pro něho již určenou nevěstu za manželku pojal. Když na den svatby ženich tehánu svému se představí, ukáže se, že již jiný jeho místo zaujal, totiž: mladý kadeřník, jež dívka miluje a jenž vydávaje se za lékárníka, svolení otcovo obdržel. Starý myslí, že udivený lékárník je vlastně kadeřníkem. Když se toto nedorozumění vysvětlilo, přišlo se na to, že vlastně nevěsta to všecko způ-

sobila z té příčiny. by kadeřníka za muže dostala. Zenich lékárník musí s dlouhým nosem odtáhnouti. Offenbachová hudba je lehká, půvabná a v tom originální, že se v starých formách pohybuje. Též ouvertura je ve slohu starých symfonií. Kromě několika pikantních kupletů vyniká zvláště rozkošný kvartet.

Z Petrohradu dne 13. října. (Glinkovy opery — Produkce u knížete Yusupova.) Hudební okolnosti se posud zde nehnuly; snad bohužel ztratíme následkem pobouření studentstva 10 až 12 zajímavých koncertů, které se v universitě odbývají. Slyšel jsem již obě Glinkovy opery: „Ruslan a Lidmila,“ pak „Život za Cára.“ Po prvním poslechnutí mohu jenom to říci, že z uměleckého stanoviska skoro první opera výše stojí, druhá však jak v textu tak i v hudbě plynější a vděčnější. Na tak originalního národního skladatele mohou být Rusové pyšní, a oni jsou také. Provedení ze strany zpěváků jest chatrné ba i bídné; důkaz to, že za ohromné peníze nejsou zde s to, zdatný personal a vzornější repertoire zavesti. Jak tohoto zajímavého skladatele ve skladbách lépe seznám, podám Vám potom obsírnější úsudek o jeho hudbě, zvláště operní. Včera na narozeniny prince měl jsem první produkci; program sestával z 8 kusů, mezi nimi též Glinkova skladba „Hamarinskaja.“ Je to národní melodie sama v sobě kratinká; co však z této malinké melodie Glinka pro orkester utvořil, dá se jenom poslechnutím vyjádřiti. Produkce vypadla velmi dobře. Orkestr byl několika údy od divadla sesilen. Mimo Glinkovy skladby provozoval jsem též pochod z Tannhäusru, Mendelssohnovu „Píseň jarní,“ Nikolai-ovu ouverturu „Veselé ženy Windsorské,“ jak to J—k (vulgo pan Josef) řekl a „Vlastu“ a jiné. Došel jsem za zdařilé a precisné provedení velké pochvaly. Ed. Nápravník.

Videň. Do nového projektovaného dvorního operního divadla vejde se 2740 osob. Budeť tedy as tak velké jako jsou italská divadla. Do divadla „Teatro Reale“ v Turíně vejde se as 2000 osob, do divadla „Fenice“ v Benátkách 2000 osob, do divadla „San Carlo“ v Neapoli 3500, do divadla „Carlo Felice“ v Janově 3000 lidí a do divadla „Scala“ v Miláně 4000 lidí.

Š a r a d a.

Tré silab.

První s druhou tělo sílí
Tomu, kdo celý den s pílí
Pracoval ku svému cíli; —
Urazil-lis mnohou míli,
Jsou Ti pro zemdlené žíly
Druhá s třetí velmi míly; —
Všecky tři však si zvolily,
K slávě vlasti aby žily,
Zpěvy české v trudné chvíli,
By nás k činům povzbudily.

J. Horák.